

„Ha a Petőfit keresők semmit nem találnak, az fiaskó; ha Petőfi helyett mást hoznak haza, az botrány; ha magát Petőfit hozzák haza, akkor úgysem hiszi el senki” – írta Mikszáth Kálmán 1885-ben, amikor egy antropológus fel akarta kutatni a segesvári csatateret, hogy megtalálja Petőfi csontjait. Arra talán még Mikszáth sem számított, hogy száz év múlva egy szibériai csontváz két táborra szakítja majd a költő rajongóit.

Petőfi Sándor nyomában

Litiae conem net, odit labor atisqui as solorum fugitatis molorio enduntibus id et dolo quatur? Nos

Petőfi eltűnéséről valóban ellentmondásosak a beszámolók. Amit biztosan tudunk, hogy 1849. július 31-én Bem segédtisztjeként, de egyenruha, ló és fegyver nélkül vett részt a segesvári csatában, ahol kétezer-hétszáz magyar tizenhatezer orosz katonával nézett szembe. Az ütközetből fejvesztett menekülés lett, a költőnek pedig nyoma veszett. Később többen állították, hogy látták még őt. (Ami az utókor dolgát megnehezíti, hogy a csatában harcolt egy Petőfy Ignác nevű főhadnagy is.)

Szűcs Gábor a *Petőfi halála* című, 2011-es kötetében Kurka Mihály szavait tekinti a leghitelesebbnek, amelyeket Vajna Sándor írt meg. Vajna Kőhalomnál szolgált, amikor este megérkezett Kurka a hírrel: „Uram, nagy baj van; Segesvárt olyan csata volt ma, hogy a föld is alig bírta. (...) Még az ad jutáns Petőfi is elesett.” Vajna rákérdezett, hogy ő is ismerte-e Petőfit, a katona azt mondta: „Hogyne ösmertem volna, uram, hiszen már egy hete, hogy Segesvárt a tábori főkancellárban ordenáciz vagyok. Ott mondták, hogy az a fehér galléros a Petőfi; a nagy pennás, a ki olyan szép nótákat írt.” Egyedül gyalogolt, amikor Kurka ellovagolt mellette, és hátulról megragadta a ruháját, hogy magával húzza a költőt, Petőfit pedig a kengyelcsíját fogta meg, így menekültek négy lovas elöl. Amikor a támadók utolérték őket, Petőfi mérgesen felkiáltott: „Bocsáss! Engem az Isten sem ment meg!” És a kucoricsába szaladt. Két lovas utána ugratott, hogy karddal vágjanak rá. A második ütésre esett el.

PÁRHUZAMOS UNIVERZUMOK

Bár észszerűnek tűnt, hogy Petőfi holttestét a segesvári hősök közös sírjaiban keressék, ott az elmúlt másfél század alatt nem bukkantak a nyomára. Pedig az utóbbi években földradarokkal is vizsgálták az ütközet helyszínét. A szabadságharc után szárnyra kaptak a pletykák, hogy Petőfi valójában Szendrey Júliánál bujkál, meg hogy Amerikába szökött, de a legtöbb elmélet azzal kapcsolatban született, hogy elfogták az oroszok, és Szibériába hurcolták, ahol új családot alapított. Ennél a pontnál válik szét a Magyar Tudományos

Akadémia (MTA), illetve a költőt Szibériában keresők álláspontja. Az MTA legutóbbi, 2015-ös sajtóközleményében is kijelentette: „Nincs arról szóló adat, hogy a cári csapatok a szabadságharc leverése után akár egyetlen hadifoglyot is az orosz birodalom területére szállítottak volna. (...) A cári csapatok hadifoglyait a hegyszorosokon keresztül Havasalföldre vitték, hogy az arra alkalmasakat majd besorozzák az osztrák hadseregbe. A segesvári csata után szűk két héttel viszont a magyar honvédek Világosnál letették a fegyvert, így a segesvári-fehéregyházi ütközet hadifoglyait visszaindították Erdélybe.”

Am a másik tábor hisz azoknak a szemtanúknak – például első világháborús hadifoglyoknak –, akik Szibériából hazatérve azt mesélték: 1849-ben elhurcolt magyarok leszármazottjaival találkoztak. P. S. – *Titkok a barguzini csontváz körül* című könyvében Borzák Tibor sorra veszi a beszámolókat arról, hogy valaki vagy valakinek az őse találkozott Petőfivel, vagy az utódaival Szibériában. Bizonyítékok hiányában az MTA ezeket a történeteket kétségesnek tartja. *Fuksz Sándor*, a Magyarok Világszövetsége Petőfi Sándor Bizottságának vezetője szerint viszont több hiteles dokumentum is létezik.

– Például az *Én vagyok az örök kérdőjel* kezdetű verset, amely az MTA gyűjteményében van, Petőfi Sándor aláírással, 1851-es, szibériai keltezéssel, egy cseh írásszakértő Petőfi Sándorénak tulajdonította – mondja. – Egyébként nem lehet csodálkozni azon, ha az orosz hatóságok nem őriztek meg bizonyítékokat arról, hogy több ezer honvédet életük végéig rabként tartottak egy idegen országban. Ez már akkor ellenkezett minden hadijoggal és erkölcsi felfogással. Az orosz igazságügyi minisztérium a honlapján 2014-ben mégis elismerte, hogy a tizenkilencedik században lengyel és magyar szabadságharcosokat vittek a Bajkálon túli területre, név szerint említették Petőfi Sándort is.

Bár a szibériai változatnak vannak elgondolkodtató részletei, az elmúlt másfél században

Litiae conem net, odit labor atisqui as solorum fugitatis molorio enduntibus id et dolo

A legtöbb elmélet azzal kapcsolatban született, hogy elfogták az oroszok, és Szibériába hurcolták, ahol új családot alapított.

Litiae conem net, odit labor atisqui as solorum fugitatis molorio enduntibus id et dolo quatur? Nos

FOTÓ:

Litiae conem net, odit labor atisqui as solorum fugitatis molorio enduntibus id et dolo quatur? Nos

valóban sok szélhámos rukkolt elő azzal, hogy Petőfi nyomára lett.

MICSODA NŐ EZ A FÉRFI!

A barguzini sírról egy munkácsi újságíró írt először, amikor 1984-ben egy Bajkálon túli néprajzi gyűjtő kutatásaiból megtudta, hogy a 19. század második felében élt ott egy nem orosz nemzetiségű, Alekszandr Sztjepanovics Petrovics nevű száműzött. A kazángyáros Morvai Ferenc által támogatott Megamorv Petőfi Bizottság 1989 nyarán ásatásokba kezdett a barguzini temetőben, és a hetes számú sírhelyben talált csontvázat amerikai, burját és magyar antropológusok Petőfiként azonosították. Az egyik fő jellegzetesség, ami meggyőzte őket, a koponya kiálló bal szemfoga.

– A múlt század közepén, amikor a kutatók Segesvár környékén keresték Petőfi maradványait, Salamon Henrik fogászprofesszor véleménye az volt, hogy egyetlen ismerv, a „farkasfog”, vagyis a kiálló bal szemfog is elég lenne az azonosításhoz. Arról Jókai Mór többször is megemlékezett – mondja Borzák Tibor, aki részt vett a barguzini expedícióban, és újságíróként a helyszínen követte az ásatásokat. Az Akadémia tudósai másként vélekednek. A szibériai halott című dokumentumfilmben az egyik szakértőjük azt mondja, egy felmérés szerint a magyar gyerekek húsz százalékának kiáll a szemfoga, tehát ez a jellegzetesség az azonosításhoz kevés.

Fontos egybeesés, hogy az előkerült lelet bal oldali lábszárcsontjának térdkalácsa hiányzott. Petőfiről bal lábának csontelhajlásáról többen is írtak. Amivel az MTA minden vitát rövidre zár, hogy a medencecsontok formája alapján a lelet csakis nőé lehetett. Erre a Petőfi Bizottság azzal érvel, hogy a medence méretaránya szerint – bár az értékek közelítenek a hibahatárhoz – még lehet férfié is. Több országban is végeztek DNS-vizsgálatot, és hol férfinak, hol nőinek értékelték a csontok gazdáját. Ez teret adott az összeesküvés-elméleteknek.

SEM UTÓDJA, SEM BOLDOG ŐSE?

A Megamorv Petőfi Bizottság a DNS-azonosításhoz 1991-ben kérelmezte először, hogy a Fiumei úti temetőben kihantolhassák a Petőfi család (a költő édesanyjának és testvérének) sírját. A hivatalok ehhez az MTA állásfoglalását kérték. A tudósok azt írták, hogy amíg nincs hitelt érdemlő, levéltári bizonyíték arra, hogy Petőfit elhurcolták Szibériába, a rokonai kihantolása felesleges és kegyeletsértő. A bizottság nem kapott mintát az Akadémiától abból a hajtincsából sem, amelyet Petőfi felesége tett el emlékül a fiuknak. Az összehasonlítást végül két ma élő, női ágon leszármazott Petőfi-rokon mintáival végezték el 2015-ben – Sanghajban, a kínai igazságügyi minisztérium Igazságügyi Orvostani Intézetében. Budapesti sajtótájékoztatójukon a kínai tudósok arról beszéltek, hogy a csontok genetikailag 99,2–99,9 százalékos hasonlóságot mutatnak a Petőfi-rokonokkal. Erre az Akadémia szakértői a közleményükben azt írták, hogy a csontból nyert anyai ági DNS-mintázat gyakori az európaiaknál, egy néhány tízezres német adatbázisban is ezres nagyságrendű egyezést mutat.

Morvai mégis sikerként könyvelte el az eredményt. Bár a barguzini lelet koponyáját és vázcsontjait állítólag egy nyugat-európai kolostorban őrzik, a többi csontot eltemették a Fiumei úti sírkertben. A szibériai Petőfi ügyét azóta a Magyarok Világszövetsége karolta fel. A bizottsági elnök, Fuksz Sándor biztos abban, hogy az MTA politikai okokból akadályozta a kutatásokat, illetve, hogy megőrizze a tekintélyét azoknak a tudósoknak, akiknek az életműve a segesvári változathoz kötődik. A Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézetének történésze, Katona Csaba ezt cáfolja:

– A tudomány fejlődése arról szól, hogy a korábbi tudósok életművét felülrírják, árnyalják, szélsőséges esetben megcáfolják. Miért pont Petőfinél ragaszkodnának görcsösen Segesvárhoz? – veti fel. – Ráadásul az Akadémia nem egy monolit, egységes tömb, amely kinyilvánítja „az igazságot”. A történettudomány kérdéseit illetően pedig nincs hivatalos akadémiai verzió. Hétköznapi dolog, hogy két kolléga egy szobában ülve szinte semmiben nem ért egyet, mert az általuk megismert források alapján más következtetést vonnak le. Ez így van rendjén, ez a tudomány szabadsága. A tudományosság eszköztárát mellőző „eredményekkel” azonban nem lehet mit kezdeni.

A kérdésre, hogy mikor látná szakmailag megalapozottnak a szibériai elméletet, azt mondja, ha például az orosz levéltárakból előkerülne egy levél, amely tudományos érvekkel bizonyíthatóan Petőfi Sándorhoz köthető. De addig szerinte olyan az ügy, mintha valaki bejelentené, hogy teáskanna kering a Hold körül, mert egy és más erre utal, és ezt tekintjük ténynek, amíg az Akadémia nem bizonyítja az ellenkezőjét.

Pór Attila

Litiae conem net, odit labor atisqui as solorum fugitatis molorio enduntibus id et dolo quatur? Nos